

LBRIS

We know
books

EDWARD L. BERNAYS

Propaganda

Traducere din limba engleză de
Irina BAZON

Alexandria
Publishing House

CUPRINS

Septimiu Chelcea

Cuvânt înainte Propaganda – psihosociologie aplicată 9

Arthur Suci

Prefață Propagandistul ca hermeneut și creator 25

Mark Crispin Miller

Introducere 33

Capitolul I Introducerea ordinii în haos 61

Capitolul II Noua propagandă 71

Capitolul III Noii propagandiști 83

Capitolul IV Psihologia relațiilor publice 97

Capitolul V Afacerile și publicul 111

Capitolul VI Propaganda și politica 139

Capitolul VII. Activitățile femeilor și propaganda 159

Capitolul VIII Propaganda în educație 165

Capitolul IX Propaganda în serviciile sociale 177

Capitolul X Arta și știința 183

Capitolul XI Mecanismele propagandei 191

Capitolul I

Introducerea ordinii în haos

Manipularea conștientă și inteligentă a cutumelor și opiniilor maselor este un element important într-o societate democratică. Cei care manipulează acest mecanism nevăzut al societății constituie un guvern invizibil, care deține puterea dominantă în țara noastră.

Suntem conduși, iar mințile ne sunt modelate, gusturile formate, ideile sugerate în mare măsură de către oameni despre care nu am auzit niciodată. Acesta este rezultatul logic al modului în care societatea noastră democratică este organizată. Marea masă a oamenilor trebuie să coopereze în acest mod pentru a putea alcătui împreună o societate care funcționează eficient.

În cele mai multe cazuri, stăpânii noștri invizibili nu cunosc nici măcar identitatea colegilor lor din cabinetul intern.

Ne guvernează în virtutea calității lor de conducători, a abilității de a furniza idei folositoare și a pozițiilor cheie pe care le dețin în structurile societății. Indiferent ce atitudine am alege să adoptăm față de ei, realitatea este că aproape în fiecare sferă a vieții noastre cotidiene, fie că ne referim la sfera politică sau a afacerilor, la conduita noastră socială sau la concepțiile noastre morale, suntem dominați de un număr relativ restrâns de persoane – o parte infimă din cei o sută douăzeci de milioane de locuitori câți sunt în această țară, care înțeleg procesele mentale și tiparele sociale specifice maselor. Ei sunt cei care mănuiesc sforile prin care controlează conștiința colectivă, ei stăpânesc forțele sociale și con-

cep noi metode prin care să supună și să conducă lumea.

În general, nu se înțelege cât de necesară este existența acestor guvernatori invizibili pentru funcționarea adecvată a vieții noastre sociale. Teoretic, fiecare cetățean poate vota pentru cine dorește. În Constituția noastră, partidele politice nu sunt definite ca părți ale mecanismului de guvernare, iar cei care au conceput-o par să nu-și fi imaginat că ar putea exista, în politica noastră națională, ceva asemănător mecanismului politic modern. Însă alegătorii americani și-au dat seama că, fără organizare și direcție, voturile individuale acordate câtorva zeci sau sute de candidați nu vor provoca decât confuzie. Astfel, guvernul invizibil, constituit sub forma unor partide politice rudimentare, a apărut aproape peste noapte. De atunci suntem dispuși să acceptăm modul cum partidele, pentru a face lucrurile mai simple și mai practice pentru noi, restrâng sfera alegerilor noastre, punându-ne în situația de a alege între doi candidați, sau, cel mult, între trei sau patru.

Teoretic, fiecare cetățean decide asupra chestiunilor care țin de sfera publică și de conduita privată. În practică, dacă fiecare om ar fi nevoit să analizeze complicatele aspecte economice, politice și etice ale fiecărei probleme, ar constata că este imposibil să ajungă la o concluzie cu privire la orice subiect. Am consimțit voluntar să lăsăm unui guvern invizibil sarcina de a selecta datele și de a scoate în evidență acele probleme care trebuie soluționate, ceea ce a condus la o diminuare a sferei alegerilor noastre. Așteptăm ca liderii noștri să identifice și să ne aducă în atenție, prin intermediul mijloacelor de informare, chestiunile de interes public. Am acceptat să ne conformăm, în general, unui cod standardizat de conduită socială stabilit de către o autoritate morală, reprezentată fie de un ministru, fie de un eseist favorit sau doar de opinia predominantă.

În teorie, fiecare om cumpără mărfurile cele mai bune și ieftine de pe piață. În practică, dacă fiecare om ar înceta să se mai preocupe de preț și ar testa, înainte de a cumpăra produsele, concentrația chimică din zecile de săpunuri, materiale textile sau sortimente de pâine oferite spre vânzare, activitatea economică s-ar bloca fără speranță. Pentru a evita crearea acestei confuzii, societatea acceptă ca alegerile să-i fie limitate la idei și produse care îi sunt aduse în atenție prin intermediul tuturor genurilor de propagandă. Prin urmare, se desfășoară un permanent efort de proporții pentru a direcționa interesul public către anumite politici, mărfuri sau idei.

Poate că ar fi mai bine să avem, în loc de propagandă și pledoarie, comisii alcătuite din oameni pricepuți, care ne-ar putea alege conducătorii, ne-ar putea dicta conduita privată sau publică și ar decide ce haine trebuie să purtăm și ce alimente să consumăm. Dar am preferat soluția opusă, a competiției deschise. Trebuie găsită o modalitate prin care competiția liberă să se desfășoare echitabil și eficient. Așadar, societatea a fost de acord ca organizarea competiției libere să cadă în sarcina liderilor societății și să aibă loc prin intermediul propagandei.

Unele aspecte ale acestui proces sunt criticate: manipularea știrilor, inflația de personalitate, reclama zgomotoasă prin care politicieni, produse comerciale și idei sociale sunt impuse în conștiința maselor. Instrumentele prin care opinia publică este formată și influențată pot fi greșit utilizate, dar dezvoltarea și orientarea opiniei publice sunt necesare pentru menținerea unei vieți sociale stabile.

Pe măsură ce civilizația noastră a devenit mai complexă, iar necesitatea existenței unui guvern invizibil a fost tot mai mult dovedită, au fost inventate și dezvoltate mijloacele tehnice care fac

Apariția unor mijloace precum tiparul și presa scrisă, căile ferate, telefonul, radioul, transportul aerian a permis răspândirea rapidă și aproape instantanee a ideilor în întreaga Americă.

H. G. Wells constată potențialul imens al acestor invenții într-un articol din *New York Times*:

„Mijloacele moderne de comunicare – capacitatea de a transmite cu rapiditate, prin intermediul tiparului, al telefonului, al radioului și al altor mijloace, idei strategice sau tehnice către un număr vast de centre aflate în cooperare, circulația rapidă a răspunsurilor și desfășurarea eficientă a discuțiilor – au deschis calea unei noi evoluții în sfera politică. Transmise prin aceste mijloace, ideile și cuvintele pot produce un impact mult mai puternic decât influența pe care o are o personalitate și stârnesc un interes mai mare decât în cazul unor chestiuni particulare. Concepțiile comune pot fi validate și susținute, înlăturându-se primejdia corupției și falsificării lor. Ele pot fi stabilite și dezvoltate pe scară largă fără a fi afectate de diferențele dintre indivizi sau de diferențe particulare și locale.”

Ceea ce spune dl Wells referitor la procesele politice este valabil și în cazul proceselor sociale și al tuturor manifestărilor la nivel de masă. În societatea de astăzi, grupările și asocierile care se formează nu mai sunt supuse unor determinări locale și particulare. Când a fost adoptată Constituția, unitatea de organizare socială o constituia comunitatea locală, care producea cea mai mare parte a mărfurilor de care avea nevoie, iar ideile și opiniile comune erau generate prin contact personal și discuții directe între cetățenii comunității. Astăzi, întrucât ideile pot fi transmise instan-

² Termenul de „manipulare” are în această lucrare înțelesul de influențare, schimbare, modificare (s.c.).

taneu către orice loc și către orice comunitate, indiferent de numărul de oameni care o constituie, această integrare geografică a fost realizată și prin intermediul altor tipuri de grupuri. Astfel, oameni pe care îi leagă idei și interese similare se pot asocia și organiza pentru a desfășura activități comune chiar dacă locuiesc la mii de kilometri distanță unii față de alții.

Este extrem de dificil să ne dăm seama de numărul și de diversitatea grupurilor în care este fragmentată societatea noastră. Acestea pot fi sociale, politice, economice, rasiale, religioase sau etice, fiind împărțite, fiecare, în sute de subdiviziuni. De exemplu, în Almanahul universal, sunt înregistrate următoarele grupuri la litera „A”: Liga pentru Abolirea Pedepsei Capitale, Asociația pentru Abolirea Războiului, Institutul American al Contabililor, Asociația pentru Tratatamentul Echitabil aplicat Actorilor, Asociația Americană de Actuarat, Asociația Internațională de Publicitate, Asociația Națională pentru Aeronautică, Institutul de Istorie și Artă din Albany, Organizația Amen Corner, Academia Americană din Roma, Societatea Anticarilor Americani, Liga pentru Cetățenia Americană, Federația Americană a Muncii, Amorc (Ordinul Rosicrucian), Asociația de Istorie a Americanilor de Origine Irlandeză, Liga Antifumat, Liga împotriva Vulgarității, Asociația Arheologilor din America, Asociația Muzicală Arion, Asociația Americană de Astronomie, Asociația Crescătorilor de Vite de rasă Ayrshire, Clubul Aztecilor din 1847. Numărul asociațiilor înregistrate la litera „A” este mult mai mare.

În anuarul cuprinzând publicațiile americane apărute în anul 1928 sunt înscrise 22.128 de publicații periodice difuzate în SUA. Am selectat la întâmplare câteva dintre publicațiile apărute în Chicago, care încep cu litera „N”: *Narod* (gazetă zilnică boemă); *Narod-Polski* (ziar lunar polonez); *N.A.R.D.* (revistă farma-

ceutică); *National Corporation Reporter*, *National Culinary Progress* (revistă pentru bucătarii șefi angajați la hoteluri); *National Dog Journal*; *National Drug Clerk*; *National Engineer*; *National Grocer*; *National Hotel Reporter*; *National Income Tax Magazine*; *National Jeweler*; *National Journal of Chiropractic*; *National Live Stock Producer*; *National Miller*; *National Nut News*; *National Poultry, Butter and Egg Bulletin*; *National Provisioner* (pentru ambalatorii de carne); *National Real Estate Journal*; *National Retail Clothier*; *National Retail Lumber Dealer*; *National Safety News*; *National Spiritualist*; *National Underwriter*; *The Nation's Health*; *Naujienos* (publicație zilnică lituaniană); *New Comer* (ziar republican săptămânal pentru italieni); *Daily News*; *The New World* (săptămânal catolic); *North American Banker*; *North American Veterinarian*.

Unele dintre aceste publicații au apărut în tiraje uluitoare. *The National Live Stock Producer*³ are un tiraj de 155.978 de exemplare; *The National Engineer*, de 20.328 de exemplare. *The New World* apare într-un tiraj estimat la 67.000 de exemplare. Majoritatea publicațiilor periodice, pe care le-am ales la întâmplare din cele 22.128 care figurează în catalog, au tiraje suplimentare de 10.000 de exemplare.

La prima vedere, este evidentă diversitatea acestor publicații. Dar tot este slab reflectată multitudinea de diviziuni și grupuri care există în societatea noastră, prin intermediul cărora sunt difuzate către grupurile individuale informații și opinii care influențează societatea.

Iată și o listă a reuniunilor programate în Cleveland, Ohio, consemnate într-un singur număr recent din *World Convention Dates* – o parte infimă din cele 5.500 de reuniuni planifi-

³ Publicație dedicată crescătorilor de animale domestice (n. tr.).

cate:

Asociația pentru Angajarea Fotograforilor din America, Asociația Scriitorilor Străini, Cavalerii Ordinului St. John, Liga Walther⁴, Asociația Producătorilor de Îmbrăcăminte Tricotată de Exterior, Cavalerii Ordinului St. Joseph, Ordinul Regal al Sfinxului, Asociația Bancherilor Ipotecari, Asociația Internațională a Funcționarilor Publici, Clubul Kiwanis⁵ din Ohio, Asociația Fotograforilor din America, Expoziția Producătorilor de Automobile din Cleveland, Societatea Americană a Inginerilor Specializați în Instalații de Încălzire și Aerisire.

Alte reuniuni care vor avea loc în 1928 sunt: Reuniunea Asociațiilor Producătorilor de Proteze, Asociația Națională a Iubitorilor de Circ, Asociația Americană de Naturopatie, Asociația Americană de Tir cu Talere, Asociația de Folclor Texan, Recepționerii hotelieri, Asociația Crescătorilor de Vulpi, Asociația Prestatorilor de Servicii de Dezinsecție și Dezinfecție, Asociația Națională a Producătorilor de Suporturi și Cofraje pentru Ouă, Îmbuteliatorii Americani de Băuturi Carbogazoase; Asociația Națională a Ambalatorilor de Murături, precum și Cursele cu Broaște Țestoase – cele mai multe dintre acestea organizând, în plus, petreceri și discursuri.

Dacă s-ar putea întocmi o listă completă a acestor câteva mii de organizații și instituții formale (și nu a fost realizată nicio dată o astfel de listă), acestea ar reprezenta doar o parte din cele care există într-o formă mai puțin oficială, dar care desfășoară o activitate intensă. Ideile sunt selectate și opiniile modelate într-un club de bridge dintr-un cartier. Liderii își exercită influența orientând tendințele comunității și folosindu-se de propagandiști ama-

⁴ Organizație luterană de tineret (n. tr.).

⁵ Clubul Kiwanis este o organizație mondială în serviciul copiilor lumii (n. tr.).